

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI
KÜRESEL ÇEVRE FONU
KÜÇÜK DESTEK PROGRAMI
Proje Revizyon Dokümanı
Mart 2004

Proje Özellikleri

Proje adı: "BİYO- GÖKOVA"
Yerel Çözümlerle Gökova Havzasında Biyolojik Çeşitliliği Koruma ve Artırma Projesi

Proje No.: TUR – 01 - 02

Başvuran kuruluşun

adı: Gökova-Akyaka'yı Sevenler Derneği

posta adresi: 48 650 Akyaka/ Ula

telefonu: 0252- 243 5877
243 4334

faksı: 0252- 243 5877

e-mail adresi: dernek@akyaka.org

web sayfası: www.akyaka.org

Proje Sorumlusu

Heike THOL- SCHMITZ, Dernek Başkanı
e-mail: heike@akyaka.org

Proje ortağı kurum:

Muğla Valiliği

Proje Destekleyicileri:

ÖÇK Kurumu
Ula Kaymakamlığı
Akyaka ve Gökova Belediyeleri
Akçapınar ve Gökçe Muhtarlıkları

DHKD - DD

Proje odak alanı uygulama programı:

Biyolojik çeşitlilik

kıyı, deniz ve tatlısu ekosistemleri

Proje toplam tahmini bütçesi:

74.402 USD

GEF / SGP'den istenen mali destek miktarı:

40.662 USD

Projenin süresi:

2 yıl 7 ay

Giriş:

Özet

Gökova ovası tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinden oluşur. Etrafı dağ/ orman ve denizle çevrilmiştir. Çeşitli habitatlara (sazlık/ bataklık, tuzlu step, sulak çayır, deniz kıyısı, çalı, ağaçlık) sahiptir. 1986- 2001 yılları arasında Heike THOL- SCHMITZ¹ tarafından sürdürülen araştırmalarına göre 90'dan fazla kuş türü, 10 memeli hayvan türü (Su Samurları ve Porsuk dahil), bir çok sürüngen türü (Çizgili Kaplumbağa, Otlu Bağa, Oluklu Kertenkele, Dikenli Kaya Kertenkele gibi) bulunmaktadır. Son yıllarda balıklar dahil bu türlerin çoğunda gözle görülür düşüşler olmuştur.

Ovada bulunan tarım alanlarında susam, buğday, akdarı gibi tarım ürünleri ekilmektedir. Kesme amacıyla dikilen, çoğunlukta Okaliptüs, az sayıda Kavak ağacından oluşmuş korular vardır. Koruma alanı olmasına rağmen kaçak kara avı ve ona bağlı olarak sazlık yakımı, bitişik köylerden gelenlerin geleneği olarak devam etmektedir. Yenilebilen kuş türlerinin yanı sıra küresel olarak koruma altında olan Su Samuru, Balaban, Pelikan gibi birçok canlı türü de her yıl bu eylemlerin kurbanı olmaktadır. Proje alanı ayrıca yıllardan beri yapılaşma ve kentleşme tehdidi altındadır.

Proje alanı tümüyle ÖÇK Gökova bölgesinin bir parçasıdır ve koruma alanının en hassas bölgelerini kapsar. Ayrıca proje alanının 2/3'si 1. derece Doğal Sit Alanıdır. Alana bitişik olan Akyaka ve Gökova Belediyeleri, Akçapınar ve Gökçe Muhtarlıkları, tümüyle Ula Kaymakamlığına bağlıdır. Alanda çevre çalışmaları yürüten sadece bir STK (G.A.S.- Der/Akyaka) mevcuttur.

Projenin "Yerel Çözüm Modeli", yerel sorunların tespiti ("Yerel Çalışma Grubu"), onların potansiyel çözüm önerilerinin araştırılması ("Proje Araştırma Grubu"), ve üretilmesi ("Yerel Çalışma Grubu" ve yerel halk) ve bunlara paralel olarak bilgi, bilinç ve kapasite artırma çalışmalarını kapsamaktadır.

Yerel çözümlerle, halkın katılımı sağlanarak bir "otokoruma mekanizma" (koruma otomekanizması) oluşması hedeflenir. "Biyo - Gökova" Projesi, alan kullanıcıları, alan korumacıları ve alandaki biyolojik çeşitliliği bir 'symbiosis' haline getirmeye çalışacaktır. 'Her bir tarafın, bir diğer taraf olmaksızın yaşayamayacağı bilinciyle bir diğerini koruması ve bir diğerinden faydalanması' felsefesini oluşturmak bu projenin ana amacıdır. Bu yüzden alternatif ve sürdürülebilir alan kullanma modelinin, halkla birlikte oluşturulmasına önem verilir.

Abstract (İngilizce Özet)

Surrounded by mountains, wetlands, marshes turning to salty steppes in summer, reedbeds, creeks and shrubs- the multiplicity of ecosystems it contains gives the Gökova plain its environmental importance. Research by Heike THOL- SCHMITZ between 1986- 2001 showed a vital loss of the

¹ Ek K. 1a Heike THOL- SCHMITZ, cv/ TR

Ek K. 1b Heike THOL- SCHMITZ, cv/ GB

Ek K. 1c Heike THOL- SCHMITZ, Makale ve Sunuş Listesi

area's more than 90 birdspecies, amongst them Coots, Smyrna Kingfishers and Garganey ducks; a decimation among the 10 mammal species' population (eg. Fishotters, Badgers); and a noticeable loss among reptiles and amphibians such as Striped Terrapins, Common Toads, Sheltopuskii and Agamae.

Fieldfruit of the plain consists mainly of wheat, sesame and millet. Eucalypte trees are planted to be cut. Despite Gökova being an SPA, burning reeds for poaching is still a local traditional pastime. Regretably even globally species like Pelicans, Bitterns and Fishotters fall victim to such doing. Besides that the plain is endangered by an increasing pressure for development.

The whole of the Project's focal area is the most sensitive part of the "Gökova SPA" and nominally protected as well by being a "Protected Nature Site". The area is under jurisdiction of Ula, adjoining settlements being the municipalities of Akyaka and Gökova and the villages of Akçapınar and Gökçe. There is only one NGO ("Friends of Gökova- Akyaka") dealing with environmental issues.

The Projects "Local Solution Model" introduces the confirmation of local problems (via a "Local Work Group"), research of their potential solutions (via a "Project Research Group") and practical pilot appliances of these (via the "Local Work Group" and the local inhabitants of the area). Parallel to that it aims to increase knowledge, conscious and capacity of three different target groups: local inhabitants, visitors and tourists and the local administrations.

The "Local Solution Model" aims at an "Auto Protection Mechanism" of the focal area by involving the local inhabitants. "Bio- Gökova's" main target lies in trying to found a new philosophy by uniting the area's rural user, protector and biodiversity to a symbiosys inwhere the sides benefit of each other, protect each other and relate to each other. It's main focus will be to create an alternative and sustainable utilization model together with the people who live there.

PROJE KONUSU

A.1 Proje Alanı:

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi² içinde yer alır.

A.2 Proje Alanı Sınırları³

Kuzeyde, Akyaka Kadın Azmağı'nın kuzey kenarından 30 m; Güneyde, Gökçe Ferek Çayı Islahı'nın güney kenarından 30 m; Batıda, deniz kıyısı/ "Uzun plaj" dahil; Doğuda, Muğla- Marmaris yolu/ "Okalıptüs Yolu" = 6 km²

A.3 Topoğrafya ve Ekosistemleri

Gökova yaklaşık 100 km uzunluğundaki Kerme (Gökova) Körfezi'nin doğusunda 2-3 km genişliğinde, civar dağların ve akar suların erozyonundan oluşan, yer yer bataklık/sazlık olan bir ovadır. Gökova etrafındaki çam ağaçlı dağ yamaçları 300-700 m yüksekliğindedir, dağlar kalkerden oluşmuştur. Ova batıdan doğuya doğru hafifçe yükselmektedir, kuzeyinde (Akyaka tarafında) Kadın Azmağı, güneyinde (Akçapınar tarafında) Kanlı Azmak dereleri yer almaktadır. Gökova kara, karasal (sulak/yarı sulak alan), su (tatlı/tuzlu) ekosistemleri olmak üzere çeşitli ekosistemlerden oluşmuştur. İlişikte bulunan haritada (ek K.3) tatlı/ acı su ekosistemleri olan iki çay (No 1- Kadın Azmağı/ Akyaka tarafında, No 2- Kanlı Azmağı/ Akçapınar tarafında) ve iki ıslah (No 3- Gökova ıslahı/ Gökova'dan ovaya ve No 4- Ferek/ Gökçe'de) belirtilmiştir. Onların kenarlarında yoğun, aralarında yer yer

² Ek K.2 ÖÇKK Gökova Bölgesi/ Sınırları ve Koordinatları, "ÖÇKK Bölgeleri", Ankara 1993

³ Ek K.3 G.A.S.- Der, Proje Alanı/ Özellikler, Harita, 2001

bulunan sazlıklar, kışın sulak çayır olup, yazın tuzlu step olan yarı sucul ekosistemi, tuzlu su/ kumsal, maki, bataklık bölümleri mevcuttur.⁴

A.4 Alan Kullanımı

Proje alanının %60'ı tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Çoğunlukla susam, buğday, akdarı, mısır ve düşük bir oranda da pamuk, sebze ve meyve ovanın ürünleri arasındadır. Ayrıca kesmek amacıyla dikilen Okalipütüs Ağacı koruları ve az sayıda Kavak Ağacı mevcuttur.

Turistik kullanım açısından, en belirgin olarak Akyaka'nın Azmak kenarında artık meşhur olan balık restoranları görülmektedir. Ovanın kenarında ancak birkaç turistik mekan varolup, yakında proje alanının "Uzun Plaj" denen kıyı parçasında, Akçapınar Muhtarlığı, Gökçe Muhtarlığı ve Akyaka Belediyesi, ÖÇKK tarafından günü birlik tesis olarak planlanan üç büfe yapmayı planlamaktadır.

Küçük sanayi olarak adlandırılabilen ve yine Akyaka'nın Azmak kenarında bulunan bir tersane, zaman zaman geçici olarak odun kesme tesisi olarak çalışmaktadır.

A5- Biyolojik Çeşitlilik (Bkz. ek K.5 ve K.6)

Proje alanı, Gökova havzasının biyolojik çeşitliliği açısından çok önemlidir. Göçmen kuşların geçici barınağı olup; yerel canlı tür açısından aslında çok zengin olan Gökova'da, 1986- 2001 yılları arasında tespit edilen 90'dan fazla kuş türünün arasında Leylek (*Ciconia ciconia*), Sakarmeke (*Fullica atra*), İzmir Yalıçapkını (*Halcyon smyrnensis*), Çıkrıkçın (*Anas querquedula*) gibi 35 kuş türü "Kırmızı Listede" bulunup, Avrupa'da artık nadir/yok olan türlerdendir (Heike Thol- Schmitz,1994)⁵. Kuşkusuz 15 memeli türünden en çok dikkat çeken Su Samurudur (*Lutra lutra*). Sürüngen türlerinin arasında (25 tür) Çizgili Kaplumbağa (*Mauremys caspica rivulata*), Otlu Bağa (*Bufo bufo*), Oluklu Kertenkele (*Ophisaurus apodus*), Dikenli Kaya Kertenkele (*Agama stellio*) bulunur.

Biyolojik çeşitlilik açısından çok değerli olan Gökova, Muğla bölgesinin ufak ama önemli yarı-doğal sulak alanlarından biridir. Akar ve durgun sular ile birlikte sazlık/bataklık bölümleri 170 ten fazla hayvan türünün habitatıdır ve bu konuda tespit çalışmaları devam etmektedir. Thol- Schmitz'in çalışmaları, Yatağan ve Gökova Termik Santrallerinin olumsuz etkilerine karşı Aydın İdare Mahkemesi'nde açılan davada Bilir Kişi Raporu'nun kaynağı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Akyaka'daki Su Samuru popülasyonu üzerine yapılan uzun vadeli gözlem ve çalışmalar devam etmektedir.⁶

A.6- Proje Konusuyla İlgili Sosyo-ekonomik Yapı; Bölgedeki Kalkınma, Çevre Sorunları ve Tehditleri

Geçen yıllarda Muğla bölgesinde turizmin hızlı bir biçimde gelişmesine rağmen, Gökova bölgesinde ancak Akyaka Beldesi bu gelişime katılabildi. Akyaka, 1992 yılında belde olup hızlı kalkınmıştır, buna bağlı olarak, hızlı kalkınan her bölgede görülebilen çevre sorunları yaşanmaktadır. Topoğrafik özelliklerinden kaynaklanan (Gökova havzasının tek plajı) ve beldeye az sermaye bırakan günü birlik turizme bağlı olarak büyük bir katı atık sorunu yaşanmaktadır, bu yüzden varolan Katı Atık Geri Dönüşüm Projesi'nin (Akyaka Belediyesi ve ÖÇKK) uygulanması da sorundur. Sorun özellikle Proje alanının "Uzun Plaj" denen kısmında yoğunur. Yaz aylarındaki nüfus artışından dolayı atık sular sorununa, başlatılmış olan Kanalizasyon Alt Yapı Projesinden (Akyaka Belediyesi ve ÖÇKK) bir çözüm beklenebilir. İkinci konutları yapmak isteyenlerden imar planı uygulanmasında

⁴ Ek K.4 Thomas SCHMITZ, Gökova Ovası/ Havadan Fotoğrafı, 2000

⁵ Ek K.5 Heike THOL- SCHMITZ, "Gökova' da Yaşayan Yerli ve Göçmen Hayvanlar", 1994, Gökova Körfezi Çevre Sorunları ve Çevre Yönetimi Sempozyumu/ kitap, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Basım Ünitesi, İzmir 1994 (Aydın İdare Mahkemesi kaynağı olarak)

⁶ Ek K.6 Heike THOL- SCHMITZ, "Akyaka Su Samurları", 1999, Tabiat ve İnsan/ Dergi, 2000/01,Su Samuru özel sayısı: 1, TTKD, Ankara

sorunlar çıkmaktadır. Buna bağlı olarak koruma alanında yoğun yapılaşma talepleri görülmektedir. Ayrıca sivrisinek mücadelesi yapılmasına yönelik toplumsal baskı çevresel sorunlar çıkmasına sebep olmaktadır.

Yukarıda belirtilen sorunların bazıları daha az gelişen Gökova beldesinde, Akçapınar ve Gökçe köylerinde de mevcuttur. Ancak başlayan turizmden de öte, koruma alanındaki tarımsal alan kullanımı/ alan koruması çelişkisinden kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Gökçe Köyünde geçen yıllarda hızlı bir konut yapılaşması ortaya çıkmıştır. Sivrisinek mücadelesine bağlı olan toplumsal baskıdan kaynaklanan problemler de aynıdır. Anız yakma yasağı tarım atıklarının imhasında engel teşkil etmektedir. Tarla tahribatı yaratan yaban domuzu ve bazı kuş türlerinin yarattığı zararlar, yıl boyu av yasağı olmasına karşın, köylünün korumaya aktif katılımını engellemektedir. Domuz avı dışında hala kaçak olarak kuş avı da yapılmaktadır, kaçak avla birlikte kasten yapılan şiddetli sazlık yakımı görülmektedir. Yenilebilen kuş türlerinin yanı sıra küresel olarak koruma altında olan Su Samuru, Balaban, Pelikan gibi birçok canlı türü de her yıl bu eylemlerin kurbanı olmaktadır.⁷

A.7- Proje Konusuyla İlgili Yasal, Kurumsal Yapı ve Sorumluluklar

Proje alanı geniş alana yayılan Gökova Özel Çevre Koruma (ÖÇK) Bölgesinin bir parçası olup (ek K.2), Köyceğiz'deki ÖÇK Muğla Müdürlüğüne bağlıdır. "Biy- Gökova" projesinin uygulamaları ÖÇKK onayına bağlıdır. Ayrıca kapsam alanının ~ %90'ı 1. Derece Doğal SİT alanıdır, sorumluluğu Muğla'da yeni kurulan Muğla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğüne ve Muğla Valiliğine aittir. Kurumların bulunduğu Köyceğiz ve Muğla şehirleri bölgeye ~ 35 km uzaklıktadır. Tüm bölge Ula Kaymakamlığına bağlıdır.

Proje alanına bitişik olarak Akyaka ve Gökova Beldeleri (Belediyeler), Akçapınar ve Gökçe köyleri (Muhtarlıklar) bulunur. Bu idari birimlerin sınırları içerisinde kalan proje alanları ilişikte bulunan (ek K.3) haritada işaretlenmiştir.

Tüm bölgede yıl boyu avlanmak ve her tür yapılaşma yasaktır. İlgili mevzuatların uygulanmasında, şimdiye kadar ilgili kurumlar ve Jandarma Karakol Komutanlığı özverili olarak yardımcı olmuştur.⁸

B- PROJE GEREKÇELERİ

B.1- Durum ve Sorun Analizi

Proje alanında tarım bölümünde geleneksel tarım görülmektedir. Civar köylerin çiftçileri, kuşaklardan beri ovanın bereketli topraklarının mahsullerinden geçinmektedir. Yakın geçmişe kadar tarım atıkları ve anızlar yakılarak imha edilirdi. Ovanın yüksek olan taban sularından faydalanıp, kesmek amacıyla Okaliptüs ağaçları dikilmektedir. Aynı ağaç türü, artık meşhur ve tescilli olan Muğla- Marmaris yolunun Gökova'daki "bataklık"tan geçen bölümünün yapılmasında, yolu stabilize etmek amacıyla kullanıp dikilmiştir. Sivrisineklere karşı, sisleme makineleri ile mazot ve pestisit karışımı köylerde, sazlıkta ve tüm çevrede kullanılmaktadır. Yarı-doğal sulak alandaki göçmen ve yerli olan yaban hayatının zenginliğinden yararlanıp ava gidilmektedir. Ördek ve kaz türleri, Sakarmeke ve Çulluk gibi su kuşları avlanmaya başlanmıştır. Tarla tahribatları yaratan yaban domuzları ve değişik kuş türleri avlanmaktadır, avın kolay olması, hayvanın ortaya çıkması ve daha iyi görünmesi için sazlıklar yakılmaktadır.

Proje alanında büyükbaş hayvancılık yaygın değildir. Bölgede özellikle sazlıkların geniş olmamasından dolayı saz kesiminden geçimini sağlayan kimse yoktur; yani sazlıkların yakılmasının amacı yeni otlaklar oluşturmak ya da sazlıkların ertesi yıl daha gür çıkması değildir. Köylüler ve yöneticilerle yapılan görüşmelerden ortaya çıkan sonuç, sazlıkların yakımının ya dikkatsizlik, tarım

⁷Ek K.7 "Vurulmuş Gri Balıkçıl", Nisan 2001, Gökova Ovası/ Fotoğraf

⁸ Ek K.8a "Av Yasağı", Ula İlçesi 1 nolu Av Komisyon Kararı, 03.03.1992

Ek K.8a "Av Yasağı", Ula İlçesi 1 nolu Av Komisyon Kararı, 03.03.1992

Ek K.8b "Yeni Muğla" gazetesi, yazı, 1992

atıklarının imhası (anız), 'temizlik' gerekçesiyle (doğal çit yakımı) ya da kaçak av için keyfi veya inattan gerçekleştirilmiştir. Sazlıkların yakımı, orman yangını riskinin yanı sıra biyolojik çeşitliliğe de zarar vermesi açısından olumsuzdur. Özellikle Amphibia ve Reptilia türleri etkilenmektedir. Ayrıca zamansız yapılması dolayısıyla kuş yuvalarında tahribata yol açmaktadır.

Geçen 20 yıl içinde, değişik ve hala bilinmeyen bazı sebeplerle, bu kapalı ekosistemin yaban türlerinin popülasyonlarında önemli bir azalma başlamıştır. Yerli ve dışardan gelen avcılarının çoğalması, hatta genç avcı kuşağın koruma zamanlarına uymaması, tarım ilaçlarının kullanılması, sivrisinek mücadelesiyle besin zincirinin bozulması, Gökova ve Yatağan Termik Santrallerinin zararlı etkileri, genel global tür kaybının boyutları hakkında ipuçları vermekle beraber (ve bir takım tahmini veriler olduğu halde) henüz detaylı araştırmalar yapılmamıştır.

Bu güne kadarki araştırmalar, Kuşlar ve Su Samurları üzerine yapılmıştır. Bu araştırmalarda besin kaynakları ve habitatların etkilenişine gereken önem verilmemiştir. Özellikle Flora ve Entomoloji konularında büyük eksiklikler vardır. Kimi türlerin, geçmişte burada yaşayıp yaşamadıkları ve yok olup olmadıkları gerekli çalışmaların eksikliğinden dolayı bilinmemektedir. 1986- 2001 yılları arasında yarı sucul ekosisteminin yarı terrestrik türlerinden Su Samurları gittikçe azalmaktadır; Su kuşlarından Sakarmekeler hemen hemen görülmemektedir (Kadın Azmağı/ Akyaka 1986= 270 tane, 2001= 2 tane!); Reptillerden Dikenli Kaya Kertenkelesinin 1994'e kadar yoğun olan popülasyonundan 3 yıldan beri bir tane bile görünmemektedir; Oluklu Kertenkelede olduğu gibi, eski yıllarda tüm yerleşim alanlarında Leylek yuvaları vardı, artık sadece Akçapınar Köyünde bulunabilir, orada da sayı gün geçtikçe azalmaktadır (yapılaşma, ağaç kesimi vs).

Jeologlarla yapılan görüşmelerden aldığımız bilgilere göre, varolan su kirliliği sorunu yalnızca kanalizasyon probleminden değil, civar dağların kalker taşı yapısından da kaynaklanmaktadır. Kalker taşı, dağlık bölgelerdeki yerleşim birimlerinin atık sularının süzülmeden aşağı tabakalara geçmesine ve taban sularına karışmasına sebep olmaktadır.

1993 yılında bütün uyarılara rağmen Uzun Plaj şeridindeki zakkum ağaçları sökülmüş ve bu sebeple sahil yaklaşık 25 m toprak kaybına uğramıştır.

Haşereye karşı sisleme yönteminin yoğun olarak uygulandığı yıllarda, örneğin Akyaka Beldesinde, Kelebek, Ağustos Böceği gibi türler hemen hemen yok sayılmıştı, bu beldede artık bu uygulama eski yoğunluğunu yitirmiştir, ancak civar yerleşim alanlarında hala devam etmektedir. Yerel yöneticilerin uygulamayı sürdürmesinde elbette halkın bu yöndeki yoğun talebi de etkili olmuştur, akşamları yapılan etkinliklerde halk kendisini korumak yerine, yöneticilere şikayette bulunarak kendi üzerlerine bile sisleme yapılmasını talep etmektedir.

Sisleme metodunun yanı sıra, larva mücadelesinde, Gambusia balıklarıyla denenmiş biyolojik mücadele diğer türlerin larva kaybı ile sonuçlanmıştır. Durgun sularda bazen kullanılan larvasitler kurbağa larvalarını felç edip doğaya karşı tehdit unsuru olmuştur. Biyolojik çeşitlilikteki kaybı ispatlayan örnekler maalesef boldur.

1988 yılında ÖÇK Bölgesi ilan edildikten sonra bölge korumasına bağlı olarak sık sık değişik yasaklar olmuştur: yıl boyu av, anız ve sazlık yakımı, sivrisinek mücadelesindeki sisleme metodu, Okaliptüs ağaçlarının kesimi ve dikimi vb. Alışkanlıklar kaçak olarak devam etmektedir. Alanda belirgin bir kullanma-koruma çelişkisi başlamıştır. İlgili mevzuatların uygulanmasını isteyen kurum ve kuruluşlar (ÖÇKK, Valilik, Kaymakamlık, Yerel Yönetimleri, STK) yerel halkın alıştığı ve bazen inatla savunulan gelenekleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. İnsanların devam etme ısrarları, artık jandarma şubelerinde ve mahkemelerde bitmiştir. Yasaklanan eylemlerde belli bir azalma görülmüştür, fakat ondan kaynaklanan diyalog kopuklukları durumu kötüleştirmiştir. Bölgedeki sorunlar artık konuşulamaz hale gelmiş, herkese yarar getirecek sürdürülebilir kullanım ve kalkınma hedefi tarafların yapıcı bir anlaşmaya varması mümkün olmadığından ulaşılamaz olmuştur.

Ayrıca Türkiye'deki tüm koruma alanlarında artık yaygın olan "rantçılık-korumacılık çelişkisi" başlamıştır. Çevre koruma ve kalkınma ancak her ikisi sürdürülebilecek bir şekilde uygulanırsa çağdaş bir konsensüs bulunabilir.

Proje, bu sorunların aşılmasına doğru bir çalışma olabilir. Ayrıca halkla birlikte, koruma alanının alternatif kullanımına doğru bir çözüm aranacaktır. Akçapınar köyündeki Leylek popülasyonu bir kuş turizminin temeli olabilir. Yerel halkın katılımıyla doğa gezileri planlanabilir. Bu planların tümü yukarıda bahsi geçen "koruma otomekanizmasına" doğru gidebilir, ayrıca fakirliğin azalmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yerli bir model oluşturulabilir. Proje, STK'lar ve yerel yöneticilerin kendi aralarında alternatif kalkınma modelleri arayıp, bölgeye katkıda

bulunmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Proje kapsamında halkla birlikte çalışılacak, "Yerel Çalışma Grubu"na sorunlar aktarılacak ve hangi konuların araştırılacağı bile yerli halkın talepleri doğrultusunda belirlenecektir.

B.2- Yerel Çözüm Örnekleri

Şu ana kadar "Yerel Çalışma Grubunun" tespit ettiği ve birlikte çözülebilecek birkaç sorun vardır:

B.2.1- "Tarımsal atıklarının alternatif yöntemlerle yok edilmesi"

(örnek: Susam, önerilen çözüm: Patos Makinesi)

Yukarıda belirtildiği gibi tarımsal atıkların tek imha metodu anız yakımıydı. Anız yakımı yasaktır ve bazı anız eylemlerine bağlı olarak sazlık ve doğal çit yangınları çıkmıştır. Yeşil ve yaş olan atıklar, tarlalarda çift sürmekle taze gübre olarak kullanılabilir. Yalnızca ovada yaygın olan susam atıklarıyla bu metod uygulanamaz. Sert olan susam kalıntılarının gübreleşme süresi çok uzundur ve üzerine çift sürdürülse bile yeni ekime uygun olmaz.

Bu yüzden proje kapsamında her çiftçinin kullanabileceği bir Patos Makinesi alınması iyi bir çözüm olabilir. Susam kalıntılarında Patos olarak küçültüp, tarlalara dağıtılarak üzerine çift sürdürülebilir. Susam tarlalarının sahiplerinin tümünün traktörü vardır. Bir tarladan öbür tarlaya geçilebilir.

B.2.2- "Tarım alanlarında mızır hayvanlara karşı çevre dostu çözümlerin oluşturulması"

(örnek: Yaban Domuzları, bazı kuş türleri, önerilen çözüm: kontrollü sürekl avı, patlama/kuş ürkütme aletleri)

Bu sorunun üç ayrı evresi vardır:

- a) Tarım alanlarında zararlar vardır.
- b) Biyolojik çeşitliliği korumak üzere tarlalara zarar veren hayvanlara karşı ava çıkma yasağı vardır.
- c) İnsan onları yok etmek için kaçak ava gider, koruma altında olan türleri de vurur, sazlık ta yakar.

Şu ana kadar iki farklı öneri bulundu:

1- Yaban domuzu popülasyonunun regülasyonu amacıyla yılda bir iki kere kontrollü bir sürekl avı. Avcıların yanında Jandarma ve Av Komisyonu kontrol kişileri bulunur. Bir gün sürer, sazlığa ve koruma altında olan türlere zararı olmaz.

Sorular: Ne kadar domuz var? Kapalı sistemde bir oto regülasyon yok mu? Tarlalara ne kadar zarar verirler? Sürekl avı yapılırsa ne kadar kontrollü olabilir? Başka çözüm var mı -tel örgü, ürkütücü spreylar vs?

2- Tahıllara zarar veren karga ve serçe gibi türlerin patlama aletleriyle ürkütülmesi.

Sorular: Koruma alanında kuşların ürkütülmesi sağlıklı mı? Avcılar, patlama seslerini bahane alıp kaçak ava gider mi? Başka çözüm var mı- çiftçi Avrupa'da bu problemi nasıl çözüyor?

Proje çalışmalarının tipik bir örneği:

*Yerel çözüm önerileri, "Yerel Çalışma Grubu"ndan "Proje Araştırma Grubu"na iletilir.

*Sorulabilecek bilir kişi aranır: İl Tarım Müdürlüğü, Ziraat Fakülteleri, Biyolog, Sulak Alan Yöneticiliği Uzmanı, ÖÇKK, İnternet...

*Öneriler bilimsel bir araştırma yapıldıktan sonra bilir kişi raporu olarak "Yerel Çalışma Grubu"na döner ve pilot uygulamalar başlar.

* Sonuçlar "Yerel Çalışma Grubu" ve "Proje Araştırma Grubu" tarafından izlenir ve yerel raporlardan ve bilir kişi görüşlerinden bir sonuç raporu oluşturulur.

* Başka bölgelerde örnek olarak kullanılabilir.

B.2.3- Sivrisinek Problemine sürdürülebilir ve alternatif bir çözüm aranması (önerilen değişik çözüm yaklaşımları)

Sorular: Şimdiye kadar yapılmış metotların etkisi nedir? Biyolojik çeşitliliğe zararı ne düzeydedir? Zararsız bir metot var mı? Uygulama yapan kurumların fiziki kapasite problemleri var mı?

"Yerel Çalışma Grubu" ve "Proje Araştırma Grubu" (Biyolog, Sulak Alan Yöneticiliği Uzmanı, ÖÇKK, Çevre ve Sağlık Uzmanı) birlikte sürdürülebilir bir Sivrisinek Mücadelesinin olanaklılığına bakarak, bilimsel bir yaklaşımla bir çalışma planı yapar. Ayrıca varolan sorunları çözmek üzere çalışmalara başlar:

- a) Hayvancılık yapılan yerlerde hayvan dışkılarını muhafaza etmek.
- b) Kapalı alanların (fosseptik, ahır, yüzme havuzu vs) kontrolü ve sislemesi için gönüllü elemanlar aramak.
- c) Yerli halka, durumun iyileştirilmesi ve kendilerinin olabilecek katkıları üzerine bilgi vermek (broşür, afiş, seminer, koruyucu madde dağıtmak). Aynı zamanda eski koruma yöntemlerinin hatırlatılması (örneğin, bir kaç yıl önceye kadar sivrisineklere karşı kırsal bölgelerde kuru sığır dışkısı yakma alışkanlığı yaygın idi, artık sadece yerel yöneticilerden sisleme talep edilmektedir) ve yeni metotların (kimyasal koruyucu losyonlar ve pyremethrin içerikli yakma spiraller) tanıtımıyla bu maddelere deneme fırsatı verilerek yerel yöneticilerin üzerindeki, insan ve çevreye zarar veren metotların uygulamasına yönelik toplumsal baskının azalması ve insan inisiyatifinin artırılması beklenmektedir.

B.2.4- Proje alanında, taban sularına zarar veren Okaliptüs Ağaçlarının dikiminin önlenmesi.

Sorular: Okaliptüs Ağaçlarının dikiminin alternatifi nedir? Eski korularda oluşan ekosistemin korunması mı korunmaması mı gerekir? Eğer korunmayacak olursa, bu korularda oluşmuş ekosistemlere ne olacak?

"Yerel Çalışma Grubu" ve "Proje Araştırma Grubu" (Biyolog, Sulak Alan Yöneticiliği Uzmanı, ÖÇKK) birlikte bir çözüm bulmak üzere harekete geçer. Ona göre uygulamalar önerilecektir ve izlenecektir.

B.2.5- Proje alanındaki bariz olan erozyona karşı çözümler bulması.

Soru: Bir hydro- geolog tarafından gereken araştırmalar sonucunda geçmişte alanda yapılmış olduğu fiziki değişikliklerin etkilerin reversibilitesi çıkar mı? Ağaçlı bir erozyon kemerinin dikilmesinin ne kadar etkili olabilir? Bu kemer aynı zamanda basamaklı olarak sökülmesini planlanan Okaliptüs korularındaki biyolojik çeşitliliğin barınmasına bir alternatif olabilir mi?

PAG araştırmaların sonucunda ilgili makam ve kurumlara raporları sunacaktır ve G.A.S.- Der önerilerin uygulanmasında katkıda bulunacaktır.

B.2.6- Proje alanının ileride çıkacağı yönetim planına yönelik ÖÇKK tarafından talep edildiği araştırmaların yapılması

İstenen araştırma konuları: 1) Ön envanterin güncelleştirmek ve tam envanterine çevirmek; 2) Kuş üreme Atlası çıkartmak; 3) Alanın alternatif kullanıma yönelik olabilirlikleri araştırmak.

B.2.7- Proje alanındaki eko tarım olabilirlikleri araştırılması

Halk tarafından ilgi gösterilen eko tarım olabilirliklerinin konu ile ilgili uzmanlardan tanıtılması ve STK tarafından teşvikler sunmak.

Yukarıda belirlenen soru örnekleri "Yerel Çalışma Grubunun" proje hazırlık süresinde çalışmalarının bir başlangıcı olarak ve proje süresinde halk tarafından belirlendiği problemlerdir.

Yukarıda belirlendiği konuların yarısı çalışma prosesi dinamik olduğundan dolayı proje süresince değişik ve/ veya yeni sorular ortaya çıkmıştır. Projede belirsiz gibi görünen bir takım sorunlar vardı. Bunlar projenin uygulanması sırasında ortaya çıkmasını öngörüldüğü sorunlardır ve proje, dinamik yapısı gereği, bu sorunlara araştırmaların sonuçlarından doğan mantık zincirine göre kalıcı ve mutlaka GEF çerçevesine uyumlu çözümler bulmayı öngörmektedir.

Örneğin geçmişte yol yapımı dolayısıyla doğal çitlerin (Styrax) sökülmesiyle, içinde yaşayan Bülbül ve Karatavuklar; kuru taş duvarların yıkılmasıyla Dikenli Kayakertenkeleleri vs; Ağaçların kesilmesiyle Baykuşlar ve eski yol kenarında bulunan Siklamen Menekşeleri yokolmuş ve /veya yerlerini terketmişlerdir. Proje sürecinde böyle bir sorunla karşılaşıldığında, sürdürülebilir bir alternatif bulunmaya çalışılacaktır. PAG üyeleri, ortaya çıkan sorunlara göre belirlenecektir.

C- PROJE STRATEJİSİ -

C.1- Çalışma yöntemi ve Beklentiler

Proje alanının 1988 yılında ÖÇK bölgesi olmasıyla beraber, doğal hayatın korunması için konulan yasaklarla artan diyalog kopuklukları günümüze kadar süregelmiştir. İlk defa bu yıl bu projenin çatısı altında yerel yönetimler, STK, ÖÇK, Valilik vs hep beraber uzlaşmacı ve yapıcı bir tutumla bir araya gelmişlerdir. Proje hazırlık sürecinde gereken multilateral görüşmelerde ilgili tarafların sağduyumlu yaklaşımları, geçmişten taşınan sorunların aşılması konusunda katılan herkesin beğeni ve takdirini toplamıştır. Burada başlayan barış süreci projeyi ayakta tutacak en önemli unsurdur. Projenin neticede tüm farklı görüşlerin uzlaştığı ve memnun kalacağı noktalara doğru ilerlemesi yerel halkın katılımı ve güvenini kazanarak yaşadıkları bölgeye sahip çıkmaları ve korumaları babında halkı da doğal hayata karşı daha olumlu davranışlara sevkedecektir. Tüm katılımcıların durumdan memnun olması projenin uygulanabilirliğinin garantisidir.

Proje çerçevesi, yerel sorunların tespiti ("Yerel Çalışma Grubu"), çözüm önerilerinin araştırılması ("Proje Araştırma Grubu"), ondan doğan önerilerin uygulamaların denenmesi ve bunlara paralel olarak bilgi, bilinç ve kapasite artırma çalışmalarını kapsamaktadır.

Bu bölümde hedef kitleler şu şekilde ayrılmıştır:

- 1- Yılın 12 ayı bölgede yaşayan insanlar,
- 2a- Yılın bir bölümünü düzenli olarak bölgede geçiren insanlar (yazlık ev sahipleri),
- 2b- Yerli ve yabancı turistler,
- 2c- Günü birlik dinlenme amacıyla bölgeye gelenler,
- 3- Yerel yöneticiler, ilgili makamların müdürleri, Kaymakam, Vali.

Halkın alan kullanımını konusunda artık güvenebileceği bir muhattap bulabilmesi katılımı artıracak ve örneğin sivrisinek mücadelesinde kullanmaya yanaşmadıkları, dağıtılacak koruyucu maddeleri (yakma spiraller vb) denemeye değer bulacaktır. Önceleri varolan kurum ve kuruluşlardaki

görüş ayrılıklarından doğan bilinçsiz protestolar yerine, güvendikleri kurumların önerdiği çözümleri uygulamak yoluna sevk edileceklerdir. Bütün bunlar kalıcılığın sağlanması konusunda olumlu noktalardır.

Bu arada bir yıllık proje süresinden vazgeçip bu kadar multilateral bir modelin hazırlanması, ardındaki önerilecek uygulamaların doğru yapılması için ikişer mevsim gerekli olabileceği düşüncesi ile proje süresinin iki yıl olması gerektiği belirtilmiştir.⁹

C.2- PROJE HEDEFLERİ

C.2.1- Ana Hedef

Gökova ÖÇK Bölgesinde

- biyolojik çeşitliliğin korunması
- sürdürülebilir kalkınma sağlanması

C.2.2- Proje Hedefi

Gökova ÖÇK Bölgesinde yerel çözümlerle koruma-kullanma dengesini kurmak

C.2.3- Ara Hedefler

1. Gökova ÖÇK Bölgesinde Çevre Bilincinin ve Proje Hakkında Bilgilerin Geliştirmesi

Bu hedef altında eğitim, basılı malzeme ve diğer araçlarla proje konularında ve genel çevre bilinci konusunda çalışmalar yapılmakta ve bütün ilgi sahipleri ile birliktelik oluşturan etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

2. Gökova ÖÇK Bölgesinde yerel çözüm modeli ile doğa ve insanın ortak kazanımına odaklı

çözümlerin üretilmesi

Bu hedef altında bütün ilgi sahipleri ile birlikte koruma- kullanma dengesi içerisinde hem yöre insanının sorunları çözecek hem biyolojik çeşitliliği koruyacak çözümler üretilmektedir. Araştırmacıların ve danışmanların bilgi birikimi ile bu çözümleri ilişkin rehber hazırlanmakta ve ilgi sahiplerine sunulmaktadır.

3. Gökova' da doğa gezileri için temel atılması ve doğa gezi rehberi hazırlanması

Bu hedef altında proje alanı içerisindeki doğa gezi rotaları belirlenmekte düzenlenen gezilerle ilgi sahipleri ve yatırımcılara tanıtılmakta ve kullanılabilecekleri bir Gökova Doğa Rehberi hazırlanmaktadır.

C.3- Proje Çıktıları

Projenin üç temel yararı görünüyor. İlki yerli halka yakın ve halkın katılımı ile bir alan koruması, bilinçli ve anlayışlı bir alan kullanımıyla önceden sözü geçen "otokoruma mekanizm" oluşacağı ümit edilebilir. Halk birlikte bulduğumuz çözümleri benimsediği anda, projeyi ve yaşadıkları alanı sahiplenerek bu alanı neden ve nasıl koruyacağını bilir ve burayı artık bilinçli bir şekilde kullanmaya başlar. Burada oluşan 'Bizim' kavramı, bazı keyfi ve inattan yapılan eylemleri kendiliğinden sona erdirecektir.

---

⁹Ek K.9 G.A.S.- Der, "Yerel Çözüm Modeli", Grafik, 2001

İkinci olarak yerel yönetim, halk ve STK işbirliklerinden kaynaklanan diyaloglarla sorunlar hemen konuşulabilir ve uygun yerel çözümler aranabilir. Bir birlik olarak çağdaş bir çevre koruma-bölge kalkınma yaklaşımı oluşur. Bazı bürokratik engeller kaldırılabilir ve gönüllü olarak daha etkili ve hızlı yöntemlerle çözümler sağlanabilir. Ayrıca bölgedeki model çalışmasından bölgeye belli bir prestij kazandırılabilir.

Koruma sistemine yerel bir yaklaşımla, önceki proje önerileriyle hedeflenene oranla, alandaki biyolojik çeşitlilik, doğal olarak daha iyi korunur ve ileride ekosistemin habitatlarının iyileştirilmesi hatta rehabilitasyonu beklenebilir. Alan kullanımında alternatif ve sürdürülebilir çözümler uygulandığı takdirde biyolojik çeşitliliğin bir geleceği vardır.

Alan koruma mekanizmalarının ve kullanımın aralarında çok bariz bir kopukluk vardır. Alan korunması şimdilik ancak yasaklarla gerçekleştirilmiştir. Çoğu alan sahibi, korumayı sadece alan kullanımına bir engel olarak görmüştür. Onların sorunlarını dile getiren, tespit eden, problemlerine bir çözüm getiren ve onlarla birlikte uygulamaları deneyen bir eylem şimdiye dek yoktu. Bu yüzden çevre ve yaban hayatın korunmasına yönelik yapılan kanunların ve mevzuatların gerekçelerini kabul etmeyip, her zaman bir çıkar yol aramak daha kolay görünüyordu. Bu davranışların çözüm getirmeyeceğinin farkındalar. Ayrıca biyolojik çeşitliliğin korunmasını isteyen ve kayıpları tespit eden STK, bölge halkına karşı çıkıp, ilgili mevzuatların uygulanmasını istemiştir. Aralarında yıllarca süren çok bariz bir iletişim kopukluğu görünmüştür. "Biyo- Gökova" modeliyle bölge yararına gereken iletişim ve çoklu görüşmeleri sağlayıp, çevre problemlerinin sürdürülebilir yerel çözümlerinin bir pilot uygulamasını başlatmak ister. Ardından bilinçli ve alternatif alan kullanımından dolayı, oluşacak "otokoruma mekanizmyla" biyolojik çeşitliliğin rehabilitasyonu ümit edilebilir. Proje ÖÇKK'un daha ileride yapılması planlanan Yönetim Planına bir ön çalışma olarak katkıda bulunacaktır.

C.4- Projeve Destekleyici Faaliyetler ve Projeler

"Proje kapsamında olmayan fakat "Biyo-Gökova" Projesine destek ve sürdürülebilirliği sağlayabilen projeler (başlanan)"

*G.A.S.- Der/ Gök- Kuş- Ağı "Muğla İli Leylek Köyleri Projesi" (sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması)

* G.A.S.- Der/ Gök- Kuş- Ağı'nın alternatif bir Doğa/ Kuş Turizminin başlatılmasına yönelik çalışmaları (sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması)

* G.A.S.- Der'in Proje alanındaki "Uzun Plaj Temizlik Projesi" (biyolojik çeşitliliğin korunması)

*G.A.S.- Der ve ODTÜ işbirliğinde "Su Altı Temizliği Projesi"

planlama aşamasında:

*Akyaka ve Gökova Belediyeleri, G.A.S.- Der işbirliğinde "Katı Atık Alışkanlıklarını Değiştirme Projesi" (biyolojik çeşitliliğin korunması, halk eğitimi ve katılımı)

D- PROJENİN GEF ÇERÇEVESİ İLE UYUMU VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Biyolojik Çeşitliliğin korunması/ Uygulama Programı #2. Kıyı, Deniz ve Tatlı Su Ekosistemleri

*ÖÇKK'nın verdiği bilgilere göre, kurum Gökova'da 2002 yılı için geniş kapsamlı bir envanter çalışması planladığından; "Biyo- Gökova" Proje kapsamında envanter çalışması yapılmasını uygun görmemiştir. Öte yandan oluşacak proje raporları ve önceden yapılmış olan tespit çalışmaları ÖÇKK envanter çalışmalarına ve daha ileride oluşacak Gökova Yönetim Planına katkıda bulunacaktır.

Küresel koruma altındaki kuş türlerinin (ek K.5 ve K.6 da belirtilmiştir) ve özellikle Su Samurunun varoluşundan dolayı Proje alanının iyi korunması global açıdan da önemlidir.

*Proje kapsamında kurulacak çalışma gruplarının tümü, yerel çözümler bularak, yöntemleri halk ve yerel yönetimlerin katılımıyla gerçekleştirecektir. Tespit edeceği konulardan öte, proje eğitim çalışmalarında bile en ideali halkın hangi konularda bilgi almak istediğini kendisinin belirtmesi ve STK' un buna göre hareket etmesidir.

*Bu amaçla yerel yönetimlerle işbirliği içinde, proje gelişmeleri halkla paylaşarak ve fikir alış verişinde bulunarak gerçekleştirilmek istenir. Yerel yöneticiler ve STK, kurulan "Yerel Çalışma Grubu"na ve ayda bir yapılacak toplantılara katılarak yerel çözüm bulma çalışmalarına yönelik işbirliği sağlayacaklar. Halkla paylaşım ve bilgi artırma çalışmaları kapsamında dört ayda bir her beldede ve her köyde Kahve toplantıları düzenlenecektir. Proje elemanları her zaman ulaşılabilir ve olağanüstü gelişmelerde görüşmeler olacaktır. Gerçek anlamda küçük ve işlevsel bir yerel iletişim ağı oluşturulmaya başlanmıştır.

*Yerel çözümlerle, halkın katılımı sağlanarak bir "otokoruma mekanizma" oluşması hedeflenir. "Biyo- Gökova" Projesi, alan kullanıcıları, alan korumacıları ve alandaki biyolojik çeşitliliği bir 'symbiosis' haline getirmeye çalışacaktır. 'Her bir tarafın, bir diğer taraf olmaksızın yaşayamayacağı bilinciyle bir diğerini koruması ve bir diğerinden faydalanması' felsefesini oluşturmak bu projenin ana amacıdır. Bu yüzden alternatif ve sürdürülebilir alan kullanma modelinin, halkla birlikte oluşturulmasına önem verilir.

*Muğla Valisi Lütfü YİĞENOĞLU turizm sektöründe sürdürülebilir bir kalkınmayı baştan beri destekleyip bu konuda bizimle hemfikir. Akyaka'da bir kaç ay önce yapılan EGEV Toplantısı'ndaki turizm ile ilgili atölye çalışmalarında birlikte katıldığımızda sürdürülebilir turizm üzerine güzel bir fikir alış verişinde bulduk. Turizm ve Çevreye bakan Vali Vekili Ali Haydar KÜÇÜK ile sürekli irtibatta bulunmaktayız. Aynı durum ÖÇK Muğla Müdürü Mehmet MENENĞİÇ için de geçerlidir. Kontrollü ve sürdürülebilir bir kullanımla alan korumasının sağlanması her zaman vurgulanmaktadır. Artık proje çalışmalarını Gökova'daki yerel yönetimle de birlikte yürütürken gelecekte alanın sağlıklı kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin rehabilitasyonuna doğru iyi bir zemin hazırlanmaktadır. Bu yüzden proje kapsamında ele alınan problemlere, yalnızca GEF çerçevesine uyumlu çözümler aranacaktır .

*Doğa ve Kuş Turizmini geliştirmek için alanın fiziki ve varolan imkanlarının kullanılmasına yönelik işbirliği ilgili makamlarla kurulacaktır. Proje Modeli tutulacaksa Gökova havzasındaki zengin biyolojik çeşitliliğin kayıpları durdurulabilir. Yaban hayvan türlerinin risk altında olan habitatlarının korunmasında halkın etkin rolü olması görüşleri toplantılarla ve görüşmelerle sağlanacaktır.

*Tarımsal kullanım ile alan koruması arasında görülen çelişkiler, çiftçilerle görüşülüp, yerel çözümler bularak giderilmesi beklenebilir. Böylece sürdürülebilir koruma kalkınma entegrasi sağlanabilir.

*Projeden beklenen sonuçları yayınlamak, bir model çalışması olarak başka koruma alanlarında da kullanılabilir. Özellikle ÖÇK Bölgelerindeki Yönetim Planları çalışmalarına örnek olabilir. Zaten model çalışması G.A.S.- Der'in aktif üye olduğu ulusal çevre platformlarında (BAÇEP/ AKÇEP) yayınlanması sağlanmaktadır. Hazırlık sürecinde bile buna yönelik sunumlar olmuştur. (BAÇEP Gökova İl Toplantısı, BAÇEP Burdur Bölge Toplantısı)

*Türkiye gibi geleneklerine bağlı olan ülkelerde ve özellikle kırsal alanlarda gerçekleşen bir projeye kadın gücü bağlanması oldukça zordur. Koordinasyonu yapan grupta halihazırda STK Başkanı olan bir kadın (Heike THOL- SCHMITZ) vardır. Koordinasyon elemanlarının kadın olması yerel halk tarafından uygun görülmebilir. Kahve toplantılarının hazırlanmasında zorluk çekilebilir. Ayrıca köylerde ve beldelerde kadınlar sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabilir. Örneğin Leylek yuvalarının evlerde bulunmasından dolayı kadınlar rehberlik yapabilir. Olabilecek küçük turizm sanayiinde yer alınabilir. Fakat bunun gibi eylemler ancak halkın katılımına bağlı olduğundan dolayı şu anda dışsal koşulların altına girebilir.

E- PROJE EKİBİ VE ORTAKLARI

E.1- Proje Ekibi

E.1.1- Proje Koordinasyonu ve Sorumlusu:

Heike THOL- SCHMITZ (G.A.S.- Der Başkanı)

E.1.2- Proje Geliştirme, Yönetimin ve Koordinasyon Sorumluları:

Heike THOL- SCHMITZ (G.A.S.- Der Başkanı), Ali ŞAHİN (G.A.S.- Der Yön. Krl. üyesi ve Akyaka Meçlis Encümeni), Mehmet DATÇA (G.A.S.-Der Bşk.Vkl., Akyaka Merkez Muhtarı)

Ayrıca geliştirmede danışmanlık ve destek:

Baha Cüneyt BÜYÜKDAĞ (Redaktör), Thomas SCHMITZ (G.A.S.- Der Yön. Krl. üyesi, Webmasteri ve Grafikeri), Nuray GÜVEN (SAD- AFAG/ DEMAG), Murat GEL (Aliğa Kuş Cenneti Projesi), Serdar DENKTAŞ (G.A.S.- Der Yön. Krl. Sekreteri), G.A.S.- Der Yönetim Kurulu'nun diğer üyeleri: Naci KAYA (Akyaka Meçlis Encümeni), Mustafa TAŞKESİĞİ (Sayman/ Muhasebeci).

E.1.3- Yerel Çalışma Grubu:

İsmail AKKAYA (Akyaka Belediye Başkanı), Durmuş Ali SAZAKLI (Gökova Belediye Başkanı), Şükrü ASLAN (Akçapınar Muhtarı), Durmuş ÇAVUŞOĞLU (Gökçe Muhtarı), Heike THOL- SCHMITZ(G.A.S.- Der Başkanı), Ali ŞAHİN (G.A.S.- Der Yön. Krl. üyesi), Mehmet DATÇA (G.A.S.-Der Bşk.Vkl., Akyaka Merkez Muhtarı)

Yerel Çalışma Grubu Koordinasyonu:

Belirlenecek eleman, mümkün mertebe genç, ilgili, bilgili, internet bağlantılı bir bilgisayar sahibi aranacak. Kadın olmalarını öncelikle önem verilecektir, fakat yukarıda belirlenen nedenlerle uygun olmayabilir. İki yıldan beri projeye katılan proje asistanı Mustafa ATEŞ özveri olarak çalışmaktadır.

E.1.4- Sürekli Danışmanlar:

Heike THOL- SCHMITZ (G.A.S.- Der Başkanı ve Araştırmacı) ve Paul HOPE (Biyolog). Ayrıca araştırma konularına göre değişik danışmanlar çağırılır (PAG).

E.1.5- Proje Araştırma Grubu:

PAG (Brian Stoneman, Ali Ihsan Emre, Aydın Özdemir), probleme ve ihtiyaca göre değişik kurumlardan belirlenecek uzmanlardan (ÖÇKK, Üniversiteler, Tarım, Çevre, Sağlık Müdürlükleri, DD, WWF gibi büyük organizasyonlar) oluşturulacaktır. Yıllardan beri çevreye yönelik çalışan çeşitli iletişim ağlarına üye olan ve büyük organizasyonlarla yakın temasta bulunan bir STK olarak konuyla ilgili uzmanların bulunması konusunda zorluk çekilmesi beklenmemektedir.

E.2- Proje Ortağı

Muğla Valiliği¹⁰

E.3- Proje İlgili Gruplarının Projeye Katılımları

E.3.1- Önçalışmalar, Görüşmeler ve Hazırlıklar

G.A.S.- Der Başkanı Heike THOL- SCHMITZ tarafından yapılmış olan ve halen devam etmekte bulunan Yaban Hayatı Ön Envanter ve Tespiti ve Akyaka Su Samuru üzerine sunulan ve yayınlanan çalışmalar (ek K.5 ve K.6), “Biyo- Gökova” Projesinin katkısı ve temel çalışmaları olarak kullanılmaktadır. Heike THOL- SCHMITZ ayrıca G.A.S.- Der Temsilcisi olarak UNDP ve DHKD tarafından sunulan, İzmir'deki “Proje Geliştirme Eğitimi”ne Mayıs ayında katılmıştır ve öğrendiklerini hem kendi çalıştığı STK'ya hem de Çevre Platformlarına katılan bazı diğer STK'lara sunmuştur. Proje, geniş katılım sağlanarak hazırlanmıştır.

Proje hazırlama süresinde yapılan öngörüşmelerin sonucu olarak Muğla Valiliğinin ortaklığı kazanılmıştı, diğer katılımçılık ise sürüncemedeydi. Bize yardıma gelen UNDP Temsilcisi Bilgi BULUŞ'un desteğiyle "yuvarlak masa" olarak düzenlenen Proje Hazırlama ve Çalışma Konferansı'na ilgili ve etkili taraflarının tümü çağrılmıştı (Muğla Valiliği, İl Çevre Müdürlüğü, ÖÇKK Araştırma Dairesi Başkanı, ÖÇKK Köyceğiz Müdürlüğü, GTZ Temsilçisi, Ula Kaymakamlığı, Akyaka Belediyesi, Gökova Belediyesi, Akçapınar Muhtarlığı, Gökçe Muhtarlığı, G.A.S.- Der Temsilcileri). Konferans sırasında multilateral görüşlerle proje ilginç ve yaratıcı bir şekil almaya başladı. Proje Kapsam Alanının civarındaki Belediyeler, Muhtarlıklar ve STK birlikte alandaki sorunları tespit etmesi, ardından yeni kurulacak Proje Araştırma Grubunun önereceği çözümlerin pilot uygulanmasını hedefleyen bir grup ("Yerel Çalışma Grubu") oluşturulmasına karar verildi. Proje Araştırma Grubunun yapabilecekleri ÖÇKK Temsilcileriyle birlikte belirlendi. Konferanstan kısa bir süre sonra yapılan görüşmelerde Yerel Çalışma Grubunun çalışma yöntemleri ve proje katılımı konuşuldu ve Proje şekli detaylı olarak kesinleşti.

Proje hazırlama süresinde diğer ilgi sahiplerinin katılımını hedefleyen görüşmeler:

***Mayıs 2001**

*Proje Geliştirme Eğitimi/ İzmir

*Projeyi şekillendirmek üzere değişik görüşmeler: Bilgi BULUŞ (UNDP GEF/SGP Koordinatörü), Yrd.Doç. Uygur Özesmi (Erciyes Üniversitesi), Nuray GÜVEN (SAD), Murat GEL (Aliğa GEF Projesi Elemanı), Soner Bekir (Aliğa GEF Projesi), Gaye CÖN (BAÇEP Sekreteryası), Reşat UYGUN (BAÇEP Sekreteryası, Muğla Belediyesi Park ve Bahçe Md.), G.A.S.- Der/ Gök- Kuş- Ağı Kuşçu Grubu üyeleri

*Proje hazırlamak üzere üç G.A.S.-Der Yönetim Kurulu Toplantısı

*Proje ortaklık ve katılım konuları üzere Muğla Valiliğinden Ali Haydar KÜÇÜK (Vali Vkl.) üç görüşme

* Proje ortaklık ve katılım konuları üzerine ÖÇK Muğla Müdürlüğünden Mehmet MENENGİÇ'le iki görüşme

***Haziran 2001**

*Proje katılımı ve destekler üzere ÖÇKK ve Muğla Valiliği ile birer görüşme

*Tanıtım amaçlı ulusal ve yerel basın ile görüşmeler

*Göteborg Konferansı sırasında Heinrich Böll Vakfı Temsilcileriyle ve değişik uluslararası katılımçılarla proje üzerine tartışmalar

***Temmuz 2001**

*BAÇEP/ Burdur Toplantısı'nda "GEF Projeleri Hazırlama Örneği" konulu sunuş (Heike THOL- SCHMITZ)

*Muğla Vali Vekili KÜÇÜK ile Toplantı hazırlıkları üzerine görüşme

*ÖÇK Müdürü MENENGİÇ ile Toplantı hazırlıkları üzerine görüşme

¹⁰ Ek K.10 Muğla Valiliği/ G.A.S.- Der İşbirliği Protokolü, Mayıs 2001

*Proje Hazırlama Yuvarlak Masa Toplantısı, katılımcılar: UNDP GEF SGP koordinatörü, Muğla Valiliği, İl Çevre Müdürlüğü, ÖÇKK Araştırma Dairesi Başkanı, ÖÇKK Köyceğiz Müdürlüğü, GTZ Temsilciliği, Ula Kaymakamlığı, Akyaka Belediyesi, Gökova Belediyesi, Akçapınar Muhtarlığı, Gökçe Muhtarlığı, G.A.S.- Der Temsilcileri. Toplantı sırasında proje ilk şeklini almaya başlamıştır. Buna göre ÖÇK Bölgesindeki alandaki sorunları tespit etmek, bunların uygulanabilirlik ve yayılabilirliklerini araştırmak, ardından yerel çözümlerin pilot uygulamalarını gerçekleştirmek proje kapsamına alındı.

*ÖÇKK ile Proje Araştırma Grubunun çalışma çerçevesi belirlendi.

*ÖÇK Müdürlüğü ve Muğla Valiliği ile toplantı değerlendirme görüşmeleri

*Tanıtım amacıyla TRT ile görüşme ve çekim

*YÇG kurmak üzere toplantı, katılımcılar: G.A.S.- Der temsilcileri, Akyaka Belediye Başkanı, Gökova Belediye Başkanı, Akçapınar Muhtarı, Gökçe Muhtarı

***Ağustos 2001**

*Yerel Çalışma Grubunun çalışma yöntemleri konulu toplantı, katılımcılar: Belediye Başkanları ve muhtarlar ve G.A.S Der. Proje şekli detaylı olarak kesinleşti.

*YÇG projeyi eleştirme ve şekillendirme toplantısı

*Destek ve yardım almak için ÖÇK Müdürü ve Vali Vekili ile görüşmeler

*Proje koordinasyonu üzere G.A.S.- Der Yönetim Kurulu'nun iki toplantı

*Projeyi sunmak ve şekillendirmek üzere redaktör ve sekreter ile görüşmeler

***Ekim 2001**

Tüm projelerin tanıtımı ve projelere katılım sağlamak amacıyla bir "Dernek Hafta Sonu" etkinliği planlanmaktadır. Seminerler ve sunuşlar ile projelere ilk adımın atılması düşünülmektedir.

E.3.2- Projeve Grupların Katılımları

Muğla Valiliği proje ortağı olarak her konuda gereken desteği vereceği sözünde bulunmuştur. Gerek fiziki kapasitesini kullanarak (mekan, araç, laboratuvar, materyal), gerekse de Valilik bağlantılarını kullanarak danışman, uzman, yardımcı sağlanmasında da destek verecektir. Projenin ilişikte (ek K.10) bulunan geniş kapsamlı işbirliği protokolünün şartlarından öğrenilebilir.

Gökova ÖÇK Bölgesindeki tüm planlama ve uygulamadan sorumlu kurum Özel Çevre Koruma Kurumudur (ÖÇKK). ÖÇKK yerel yöneticilerle ve STK'larla bu sorumluluk çerçevesinde işbirliği kurar. Söz konusu proje kapsamında ÖÇK Muğla Müdürlüğü kurumsal desteğini sunmaktadır.

Gökova Ovasının büyük bir bölümünün 1. derece Doğal Sit Alanı olmasından dolayı Valiliğin ve İl Çevre Müdürlüğünün sorumlulukları mevcuttur. İki kurumun arasında bazen iletişim problemleri görünmektedir. "Biy-Gökova" için tüm kurumlar arasında yakın bir işbirliği olacağından bazı sorunların ortadan kalkması beklenebilir. Muğla Valiliği proje ortağı olarak eğitim ve araştırma çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Akyaka ve Gökova Belediyelerinden, Akçapınar ve Gökçe Muhtarlıklarından ve G.A.S.-Der üyelerinden oluşan "Yerel Çalışma Grubu" yerel uygulamalarda, toplantı hazırlıklarında ve eğitim programında aktif bir rol alacaktır.

Kahve Toplantıları yerel halkla görüşmeler, bilgi alış veriş, yerel sorun tespitleri ve katılımı kazanmak amacıyla dört ayda bir ve her yerleşim alanında ayrı olarak yapılacaktır. Bu toplantılar YÇG'nun çalışmalarının yanı sıra projenin dinamizminin asıl referans noktası olacaktır.

Kahve toplantılarında oluşan referans noktalarından hareketle, eğitimlerde Yerel Eğitim Grubu konuları belirleyecektir. Belirlenen konularda gerek yerli gerekse dışarıdan, konunun uzmanları kullanılacaktır. Projenin her aşamasında proje destekçilerinin katılımının sağlanması hedeflenmektedir. Proje tanıtımı veya ileride projenin gelişmeleri, pilot uygulamaların sonuçlarının değerlendirileceği toplantılarda Belediye Başkanı veya Muhtarı, Proje Danışmanı, Proje Koordinatörü, YEG ve PAG temsilcileri bulunacaktır.

E.3.3- Çalışma Örneği

Örnek: 2002 Nisan, Projenin ilk Kahve Toplantısı, çay ikramı
Proje Tanıtımı: "Yerel Çalışma Grubu", Proje Koordinatörleri

Broşür, Afiş, Çıkartma dağıtımı
Sorun Tespiti: "Yerel Çalışma Grubu", Proje Koordinatörleri, Proje Danışmanı
Uzman: ÖÇKK elemanı ve/veya Biyolog ve/veya Çevre Sağlık Uzmanı
ÖÇKK Broşür ve koruyucu maddelerin (Losyon/ Yakma Helezonları)
dağıtımı
Soru- Cevap: "Yerel Çalışma Grubu", Proje Koordinatörleri, Proje Danışmanı
Sohbet ve gönüllü kazanılması...

F- KAYNAKÇA

- Heike THOL- SCHMITZ,1994, "Gökova'da Yaşayan Yerli ve Göçmen Hayvanlar", *sunuş*: Gökova Körfezi Çevre Sorunları ve Çevre Yönetimi/ Sempozyum/ Ören - Dokuz Eylül Üniversitesi, *basılı olarak*: Gökova Körfezi Çevre sorunları ve Çevre yönetimi Sempozyumu/kitap, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Basım Ünitesi, İzmir 1994 (Aydın İdare Mahkemesi Prof.Dr. Doğan KANTARCI' nın bilir kişi raporunun kaynağı olarak
- Heike THOL- SCHMITZ, 1999, "Gökova Hayvanları", *sunuş*: Gökova- Akyaka'nın Su Samurları/ Seminer/ Akyaka/ ÖÇK, Akyaka Belediyesi, GAS-Der
- Heike THOL- SCHMITZ, "Akyaka Su Samurları", 1999, *sunuş*: Türkiye'deki Su Samuru'nun Durumu/ Sempozyum/ Antalya, *basılı olarak*: Tabiat ve İnsan/ Dergi, 2000/01, Su Samuru özel sayısı: 1, TTKD, Ankara
- Heike THOL- SCHMITZ, "Göteborg 2001- Dayanışma ve Sürdürülebilirlik"/ Memorandum, Temmuz 2001, AKÇEP ve Heinrich- Böll- Vakfı İstanbul için hazırlanan çalışma, Sunuş: Gökova Haziran 2001, Burdur Temmuz 2001
- Heike THOL- SCHMITZ, "Göteborg 2001- Solidarity and Sustainability"/ Report, Haziran 2001, Heinrich Böll Vakfı, İstanbul için hazırlanan çalışma
- Eniz TUNCA (yardımcı olarak: Heike THOL- SCHMITZ), "Muğla İli- Akyaka Beldesi Kadın Azmağı ve Çevresi Doğal Hayatı İrdeleyen Rapor", Muğla 1992, ilgili makamlara dağıtılmıştır.
- Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu, "Çevre Koruma ve Eğitimi Projesi"/ Sonuç Raporu, 1995
- DHKD, "Sulak alanlarda Yönetim Planlaması Kursu"/ Sunuş, Bursa, Haziran 2000
- Ahmet ÇALCA, "Gökova Körfezi'nin Turizme Ekonomik Katkısı"/ Yük. Lisans Bit. Tezi, Bursa, 1999
- Evren KANBUROĞLU, "Akyaka'da Yaşayan Kuş Türleri"/ Bitirme Çalışması, Muğla, Ocak 1999
- Med Wet, "Monitoring Mediterranean Wetlands"/ A methodological Guide, 1996
- AGA, "Artenchutzprojekt Türkei"/ Arbeitsbericht, 1992
- Heinrich Böll Vakfı, "Çevre ve Ekolojide Sivil Perspektifler Sempozyumu"/ Rapor, İstanbul, Haziran 1995
- Kemal ANADOL, "Geleceğin Turizmi olarak Soft Turizm'in Rekabet Avantajları"/ Rapor, Ankara, 1996
- DHKD, "Doğadaki Ayak İzlerimiz"/ İstanbul, 2000
- WEISS/ ZIEGLER, "Verbreitung und Gefaehrdung des Fischotters an der Westküste der Türkei", Wien 1996
- ÖÇKK, "Çevre Koruma Rehber Kitabı"/ Ankara, 1996
- ÖÇKK, "Çevre Koruma Araştırma Projeleri"/ Ankara, 1996
- ÖÇKK, "ÖÇK Alanları Hakkında Temel Bilgiler"/ Ankara, 1991
- GÜVEN/ YERLİ, "Köyceğiz- Dalyan ÖÇK Bölgesinde Su Samuru Koruma Stratejileri"/ ÖÇK Ankara, 1998
- ÖÇKK, "ÖÇK Bölgeleri"/ Ankara, 1993
- İzmir Barosu Yayınları, "Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Çevre Sözleşmeleri"/ İzmir, 2000
- DHKD, "Important Bird Areas in Turkey"/ İstanbul, 1997
- Prof. Dr. Recep AKDUR, "Sıtma Eğitim Notları"/ Ankara, 1997
- UNDP, DHKD, "Çevre Koruma Projeleri Geliştirme Eğitimi 2001/ İzmir"
- KASPAREK, "Die Vögel der Türkei", Heidelberg, 1992

G- PROJE SAHİBİ KURULUŞA İLİŞKİN BİLGİLER

▪ **Kuruluş tarihi ve yasal statüsü**

1991, Demek

▪ **Kuruluşun üye profili**¹¹

Üye profili için lütfen ilişikte bulunan tabloya bakınız (ek K.12a)

▪ **Kuruluşun toplam yıllık bütçesi ve mali kaynakları**¹²

Lütfen ilişikte bulunan ve 2000 yılının verileriyle oluşan tahmini bütçeye bakınız (ek K.12b)

Projenin yürütüleceği yer ve mevcut ekipman

Nail Çakırhan- Halet Çambel Kültür ve Sanat Evinin idaresiyle birlikte Nail Çakırhan, G.A.S.- Der'e bir büro ve depo vermiştir.

- Büroda bir faks/telefon ve eski bir laptop ve bir 9 iğneli yazıcı vardır. STK'ya hibe edilen bir buzdolabı ve kahve makinesi de mevcuttur. Depo ve büroda basılı materyaller, polyester pankartlar ve bayraklar, kermes eşyaları vs saklıdır. Misafirler burada ağırlanır, Yönetim Kurulu Toplantısı büroda yapılır.
- Büro, proje çalışmaları için küçük olduğundan dolayı şu anda Orman Muğla Müdürlüğünden geniş bir çalışma yeri talep edilmiştir.
- Bunların dışında, arazi çalışmaları için DHKD'den Gök- Kuş- Ağı Kuşçu Grubunun "Uluslararası Küçük Karabatak Sayım Projesi"nde kullanılmak üzere 4 dürbün, 1 teleskop temin edilmiştir.
- Gönüllü olarak verilen ve her zaman kullanılabilir, değişik üyelerin ve STK Başkanının 3 dürbün, 1 teleskop, 1 pusula, 1 sayaç, 2 modern laptop, 1 scanner, 1 cd yazıcı, 2 yazıcı, 1 folyo yazıcı, arabalar, motosikletler ve çeşitli tekneleri mevcuttur.
- Nail Çakırhan- Halet Çambel Kültür ve Sanat Evinde yaz boyunca küçük galeri olarak yerel ve uluslararası sanatçıların eserleri, ücretsiz ve sanatçılardan sadece yürütme masrafı alınarak, beş yıldan beri sergilenmektedir.

---

¹¹ Ek K.12a G.A.S.- Der, G.A.S.- Der Üye Profili, Grafik, 2001

¹² Ek K.12b G.A.S.- Der, G.A.S.- Der 2001 Tahmini Bütçe, 2001